

15 JANUARI 1914.

AFLEVERING 18.

NADRUK VERBODEN.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM

Prijls per jaar / 4.80.

DE RANSUIL.

Al een jaar of zes dreigt hier bij ons een muizenplaag. Het komt er nog niet toe, maar soms lijkt het, alsof een kleinigheid voldoende zou zijn, om de muizenbevolking opeens tot in het schrikbarende te doen toenemen. Het zijn twee heel mooie muisjes, die ons bestoken: de geweldige boschmuis of springer en de rosse woelmuis. De duinarbeiders, die er op letten, noemen de eene de langstaartige, de andere de kortstaartige veldmuis en dat is nog al goed gezien, want de springer (*Mus sylvaticus*) behoort tot de echte muizen en heeft dus lange ooren en een langen staart, terwijl de rosse woelmuis (*Arvicola glareola*) zooals zijn boeken-naam al zegt, tot de woelmuizen behoort en dus lomper van bouw en korter in zijn uitsteeksels is. Toch heeft hij onder de woelmuizen nog de langste ooren en het best geproportioneerde staartje. Ook is hij van kleur heel mooi, de rugzijde aardig rossig bruin en de onderkant spierwit; altijd een heel aardige ontmoeting. Dat kleurverschil zet zich ook op den staart voort en daaraan is het dier gemakkelijk te onderscheiden van de gewone veldmuis die hier ook genoeg voorkomt. Die heeft zijn korte staartje rondom bekleed met bruine en witte haren door elkaar.

Maar ook de langstaart mag er wezen; die is heel fijn lavendel grijs en hij

lijkt zelfs blauw, wanneer een oranje wezeltje hem in zijn bek ronddraagt, wat ik van tijd tot tijd te zien krijg. Die boschmuis komt in onze huizen en weet zich op allerlei manieren onaangenaam te maken. Ik merk hem altijd 't eerst, wanneer ik op mijn werktafel wat vruchten of zaden laat slingeren, die ik dan 's morgens behoorlijk stukgeknaagd vind. Hij springt zonder moeite van den grond tot op de tafel en brengt het nog wel hooger ook. De rosse woelmuis houdt meer van de buitenlucht.

Beide muizen wonen in holen en juist in de laatste maanden vind ik overal

Overveen, Mei 1912.

Foto A. BURDET.

De Ransuil in de duinen.

in duin en bosch de ingangen daarvan, iets kleiner dan een gulden en daarvoor een groote massa uitgegraven zand, die bewijst, dat die holen heel diep gaan. De zandplek doet in de verte zelfs wel aan graverij van konijntjes denken. Ze liggen meest met de opening op het Zuidoosten en de kleine krabbelklauwtjes hebben bij het gaan en komen het zandvloertje bekrast met allerlei wonderlijke figuurtjes.

Je moet al heel vaak buiten wezen en dan nog liefst 't meest in de late schemering of in den zeer vroegen morgenstond, om deze mooie diertjes aan 't werk te zien. De boschmuis vertoont zich nog het meest. Een paar jaar geleden had ik nog al veel engerlingen in mijn tuin en toen heb ik een avond of vier achtereen het genoeg gehad, om het

uitkomen van de meikevers bij te wonen. Ze kwamen uit den grond opduiken, kort na zonsondergang. De grond barstte open, de meikever gleed langzaam naar boven en als hij goed en wel uit 't gat was gekropen, ging hij zijn vleugels ontplooiën en dan tolde hij nog een keer of wat klapwiekend en hevig gonzend in 't rond, eer hij zich in de lucht kon verheffen. Soms hoorde je dat geluid van vier, vijf kanten tegelijk en den volgenden morgen, als 't licht werd, dan was de grond als 't ware doorzeefd met kogelgaten, allemaal mooie ronde openingetjes, waar net een vinger in paste.

Zoo iets is alleraardigst om bij te wonen, vooral wanneer de kevers niet tot een overlast worden. Daar is bij ons niet zooveel kans op, want het gegons van de vrij komende torren lokt de vleermuizen en nachtzwaluwen aan, die geducht opruiming onder hen houden. En nu kwam ook altijd strijk en zet als een grauw spookje, maar aan zijn zeer karakteristieken lichaamsbouw en langen staart toch altijd gemakkelijk herkenbaar, het mooie boschmuisje uit de struiken te voorschijn en hij hapte in die meikevers evengoed als de eerste de beste spitsmuis of egel. En de boschkweker juichte.

Ritzema Bos zegt dan ook in zijn landbouwdierkunde, dat de boschmuis of -springer als insectenvanger misschien meer nut voor den houtteelt aanbrengt, dan wel men meent en dat daarentegen de schade, die hij zou veroorzaken door 't wegnagen van schors, zeer wordt overschat.

Maar, dunkt mij, dat zal veel van de omstandigheden afhangen. Als hij mij in huis de takken in de bloemenvazen ontschilt, dan doet hij het in de natuur stellig ook wel. Hij neemt bij voorkeur takjes van minder dan een centimeter middellijn en hapt dan haastig en tamelijk onregelmatig de schors af tot op het hout, meestal in smalle, evenwijdige reepjes, overeenkomend met zijn snijtandparen. Heel dikwijls zijn de takjes over een groote uitgestrektheid geheel van hun schors beroofd; men neemt aan, dat dit dan het werk is van de rosse woelmuis. Evenals de konijntjes houden ze van iets nieuws, zooals we tot ons nadeel bemerkt hebben, toen ze een jong eschdoornplantsoentje onder handen hadden genomen en 't is dus voor de bebossching van heiden en duinen van zeer groot belang, dat het muizenleger niet al te talrijk wordt.

Nu zijn we daar tegenwoordig bij ons in de buurt nog al tamelijk gerust op, want jaar in jaar uit komen hier op den trek honderd of meer van de vlijtigste muizenverdelgers een paar weken doorbrengen. Het zal niet lang meer duren, of ik word alweer gewaarschuwd, dat de ransuilen, of zooals de duinarbeider zegt, grootoor-uilen weer zijn aangekomen. Ze hebben een vaste pleisterplaats, een zeer dicht bosch van zoowat dertigjarige Oostenrijksche dennen op een van onze hoogste duinruggen, in een goed omheinde rustige ruimte, waar bijna nooit iemand komt.

Stilletjes nader ik langs het bemoste pad. Het komt er op aan, om in de dennetjes te kijken naar de plek, waar de takkenkransen uit den stam ontspringen en dan liefst de derde of vierde krans van boven; daar zitten ze graag. Weldra heb ik ze in 't oog; het lijken net verdikkingen van den stam en de kleuren zijn op dezen afstand niet te onderscheiden. Maar dichterbij komt de vogelvorm te voorschijn, het dikbevederde lijf bijna rechtop, de pooten onzichtbaar, de pluimpjes op den kop, de zoogenaamde ooren, recht in de hoogte.

Iedereen weet natuurlijk, dat dit heelemaal geen ooren zijn, alleen maar siergeertjes. De eigenlijke ooren liggen achter de veerenkrans, die de oogen omgeeft en die tusschen twee haakjes hoogstwaarschijnlijk dienst doet als hulporgaan voor het gehoor. Want van zijn ooren moet die uil het hebben,

hij moet ertoe instaat zijn, om in de duisternis die vlugge muisjes te hooren trippelen over 't zand en door de struiken, of te hooren krabbelen aan de twijgen. Ze hebben ons natuurlijk ook al lang gehoord, ons behoedzaam loopen had ook geen ander doel, dan om hen rustig te houden. Wie de vogels onbemerkt wil naderen, moet heel andere voorzorgen nemen.

Ze zitten nu dan ook op sprong om weg te vliegen, de groote donker oranje oogen wijd open. Af en toe knikt er een door in 't hielgewricht, alsof hij zijn sprong wil nemen, maar als we maar net doen alsof we die beweging niet gemerkt hadden, dan is er nog groote kans, dat hij blijft zitten. En zien we nu

Foto A. BURDET.

De boschbodem, bedekt met uileballen.

rond, voor zoover de dichte takken met hun groote, donkere naalden dat toelaten, dan vinden we uilen in alle boomen, soms tien in een enkelen boom en stellig wel meer dan twee honderd in het heele bosch. Ze zijn stil en aandachtig, alle oogen gericht op den vreemdeling.

Eindelijk houdt een het niet langer uit, hij wipt van zijn tak, spreidt de groote wieken — ongeveer een meter vlucht — en glijdt stil tusschen de stammen door naar een veiliger rustplaats. Andere volgen zijn voorbeeld en na een korte poos is het boschje geheel verlaten. Alleen rechts van ons hooren wij een druk herhaald „kli, kli, kli“ maar dat is van andere vogels afkomstig, daar willen we dadelijk op af.

Eerst even rondzien. De bodem van het dennebosch is dicht begroeid met slaapmos, maar onder de uilenboomen gaat het heldere, frissche geelgroen geheel verborgen onder een grauwwarte massa, die bij nader inzien blijkt te bestaan uit langwerpige pakketjes 5—7 cM. lang en 2—4 cM. dik. Er liggen er duizenden, de meeste nog gaaf, ik had haast geschreven „frisch“, andere verregend en uit elkaar gevallen en daaruit komen witte schedeltjes en botjes te voorschijn. We vullen een paar papieren zakken met deze uileballen voor nader onderzoek.

Intusschen blijft die roofvogelroep voortdurend weergalmen. Als we, op 't pad gekomen, omhoog kijken, is in de lucht niets te bespeuren, maar op 't geluid afgaand, door de dennen en door de dorens, langs duinroosjes, die hun eerste bladloten ontplooien, over vlakjes rood van jonge steenbreek, belanden we in een struweel van hoge kruipwilgen en lage dennetjes en daar vinden we een sperwerpaartje in de hevigste aandoening. We zijn geen zes meter meer van ze af, als ze ons pas bemerken en dan gaan ze beduusd aan den haal. Pas op, sperwertjes, als je hier wilt gaan nestelen en broeden, zoekt dan het meest verborgen hoekje en pas op je tellen.

Het onderzoek van die uileballen is een zeer genoeglijk werkje en heelemaal niet vies. Ze bestaan geheel en al uit haren, veertjes en beenderen en zijn heel gemakkelijk uit elkaar te pluizen in een diep bord met water en als je dat doet met een paar flinke naalden en een tangetje gebruikt, om de botjes eruit te visschen, dan is er van griezelligheid geen sprake, want „lucht“ is er ook niet aan. Al heel gauw heb je een heel knekelhuis bij elkander, meest beenderen van muizen en musschen. In den regel bestaat een bal òf alleen uit muizen- òf alleen uit vogelresten, twee muizen of twee musschen per bal, ook wel één muis en één musch, en enkele malen drie stuks per bal. Een vond ik er, dat was niet anders dan een enkele gekneusde en geweekte bruine rat; dat hapje was den uil zeker te machtig geweest. Waterratten echter — en daar hebben de bloembollenkweekers bijzonder veel van te lijden — worden zonder moeite verorberd en hun dikke koppen komen nog al eens dikwijls in de ballen voor. Maar meestal zijn het muizen en wel van alle drie de soorten; het onderkaakje van de boschmuis is iets langer dan dat van de woelmuis. De laatste hebben kiezen met platte kauwvlakten en scherp geteekende émailplooiën, de kiezen van den springer neigen meer tot het knobbelig type in overeenstemming met zijn min of meer omnivore levenswijze.

Onze foto geeft wel eenig begrip van de groote menigte der ballen en mocht ge er in slagen, ze te tellen, vermenigvuldigd dan de uitkomst met 25, want zooveel groote opeenhoopingen zijn er wel te vinden, ongerekend nog de kleinere depôts. Bovendien heeft de heele uilenbevolking zich niet op dien duintop geconcentreerd, maar door de heele buurt worden nog kleinere afdeelingen gevonden, gezelschapjes van een dozijn of minder en ook wel enkele eenzame kniesooren.

JAC. P. THIJSSÉ.

(Wordt vervolgd).